

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Tämä on alkuperäisen artikkelin rinnakkaistallenne (final draft).

Viite:

Impola, J. 2021. Ahvenanmaan taalerit 1991 - 30 vuoden takaiset skandaalirahat. Numismaatikko 57 (2), 83 - 86.

Ahvenanmaan taalerit 1991 – 30 vuoden takaiset skandaalirahat

30 vuotta sitten kuului Ahvenanmaalta kummia, siellä oli päätetty lyötättää ja laskea liikkeelle ihan ikiomia rahoja, omia postimerkkejähän Ahvenanmaalla oli laskettu liikkeelle jo vuodesta 1984. Seurauksena oli todellinen myrsky, joka päättyi ahvenanmaalaisten kannalta kaiken kaikkiaan hieman nolosti, vaikkakin hankkeen päätavoite tulikin lopulta saavutettua.

Ideasta toteutukseen

Kaikki sai alkunsa Tukholman kauppakamarin tiloissa toimineessa Ålandskontoret:issa 12. kesäkuuta 1989, jossa kokoontuivat Ahvenanmaan siloisen lääninhallinnon suunnittelupäällikkö Bjarne Lindström, Ahvenanmaan raha-automaattiyhdistyksen (PAF) toimitusjohtaja Lars Porko, PAF:n hallituksen puheenjohtaja Christer Jansson, Ahvenanmaan turistikyhdistyksen toimitusjohtaja Anders Ingves sekä ruotsalainen Alf Näslund, joka edusti Europe Tax-free Shopping -järjestöä ja joka oli toteuttamassa Ruotsin ensimmäistä modernia paikallisrahaa Trelleborgissa vuonna 1977. Nämä 5 herraa aloittivat kokouksellaan prosessin, jonka tavoitteena oli Ahvenanmaan oma paikallisraha, daler.

Aivan ongelmitta ei mainittu Trelleborginkaan paikallisrahahanke toteutunut, Ruotsin valtionpankilla oli asiasta oma kielteinen mielipiteensä, mutta Alf Näslundin omin sanoin *"Oman valuutan laskeminen ei ole oikeastaan sallittua, mutta rangaistusta ei ole."*

Syitä kokouksessa esille olleelle ajatukselle omasta paikallisrahasta oli monia:

- Ahvenanmaan itsetunnon kohottaminen
- Ahvenanmaan profiilin vahvistaminen sekä kansallisesti että kansainvälisesti,
- matkailun ja sitä kautta muunkin ahvenanmaalaisen liike-elämän saama hyöty.

Lisäksi numismaatikot nähtiin ostovoimaiseksi kohderyhmäksi, joka varmasti kiinnostuisi maailman uusimmasta valuutasta. Ahvenanmaan oma raha voisi siten tuottaa huomattavia tuloja sekä suoraan että välillisesti.

Kokoukseen osallistujat eivät kuitenkaan olleet sinisilmäisiä; he ymmärsivät hankkeeseen liittyvät riskit erittäin hyvin. Tukea Ahvenanmaan omille rahoille tuskin tulisi viralliselta Suomelta ja ainoa

kysymys olikin, kuinka pitkälle virallinen Suomi menisi hankkeen vastustamisessa? Tätä taustaa vasten oli äärimmäisen tärkeää selvittää koko hankkeen oikeudellinen perusta, koska kukaan kokouksen viidestä osallistujasta ei halunnut kohdata hankkeen takia mitään ikäviä oikeudellisia seuraamuksia.

Ensimmäistä kokousta seurasi vielä useita muita, mukaan lukien opintomatka Tanskan kuninkaalliseen rahapajaan Kööpenhaminaan, jossa rahat sittemmin valmistettiin. Kaikki tämä tapahtui varsin salassa, eikä suunnitelmia vuotanutkaan julkisuuteen. Vähitellen ratkaisut eri ongelmiin löytyivät ja jopa monimutkainen oikeudellinen kuva selkeni, eikä Ahvenanmaan omien kolikoiden liikkeeseenlaskulle nähty olevan suurempia laillisia esteitä. Kuitenkin myös ymmärrettiin, että Suomen viranomaiset yrittävät todennäköisesti estää rahojen liikkeellelaskun, vaikkakaan tässä vaiheessa ei estämiselle koettu olevan oikeudellisia perusteita.

Ahvenanmaan oman rahan salainen suunnittelutyö jatkui vuonna 1990, eikä rahayksikölle suunniteltu nimi ei daler ollut sekään valittu vain sattumalta - se voidaan luontevasti yhdistää vanhaan daler-rahayksikköön, jota käytettiin Suomen ollessa osa Ruotsia vuoteen 1809 asti. Foneettinen samankaltaisuus Yhdysvaltain dollarin kanssa oli myös positiivista. Tarkoituksena oli, että daleria voitaisiin käyttää kauppavaluuttana Ahvenanmaalla ilman, että siitä tulisi omaa valuuttaa. Sillä olisi täsmälleen sama arvo kuin virallisella Suomen markalla; käytännössä daleria käytettäisiin kuten jo Ruotsin kruunua käytettiin Ahvenanmaalla Suomen markan rinnalla.

Lopulta Ahvenanmaan maakuntahallitus teki aloitteen, jota tukivat Ahvenanmaan posti, Ahvenanmaan pankit, Ahvenanmaan kauppakamari sekä Ahvenanmaan kauppiasyhdistys. Päätettiin, että daler-rahoja lyötettäisiin kolmea eri nimellisarvoa (10 daler, 50 daler ja 100 daler), ja se laskettaisiin liikkeeseen perjantaina 26. huhtikuuta 1991, eli viimeisenä arkipäivänä ennen Ahvenanmaan lippupäivää, joka on joka vuonna huhtikuun viimeisenä sunnuntaina.

Ahvenanmaan automaattiyhdistys PAF perusti Ålands Mynt -organisaation, josta tuli projektin päätoteuttaja. Kaikkien kolikoiden vaakunapuolilla oli kuvattuna Ahvenanmaan peuravaakuna sekä teksti ÅLAND ja nimellisarvo 10 / 50 / 100 DALER sekä vaakunan vasemmalla puolella Ålands Mynt:in ankkurilogo sekä vaakunan oikealla puolella suunnittelijan tunnuskirjain P.

Rahojen taustapuolilla oli kussakin kuvattuna oma tyypillinen Ahvenanmaalainen purjealus sekä nimellisarvo markkoina:

Kuva 1. Åland TIO DALER / 10 TIO MARK purjejahtti. Kuva: Jorma Impkola SeAMK

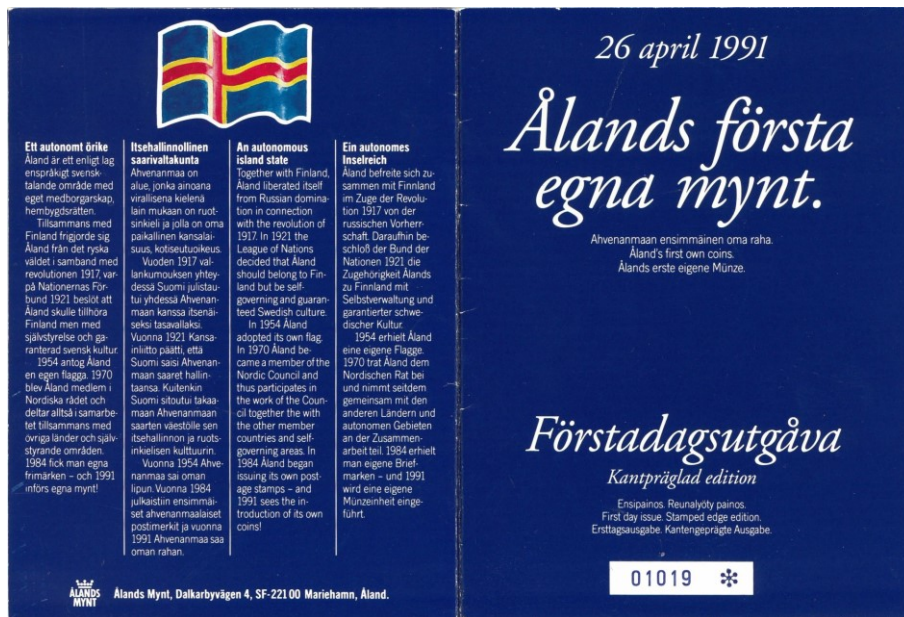
Kuva 2. Åland FEMTIO DALER / 50 FEMTIO MARK märssypurjekuunari. Kuva: Jorma Impkola SeAMK

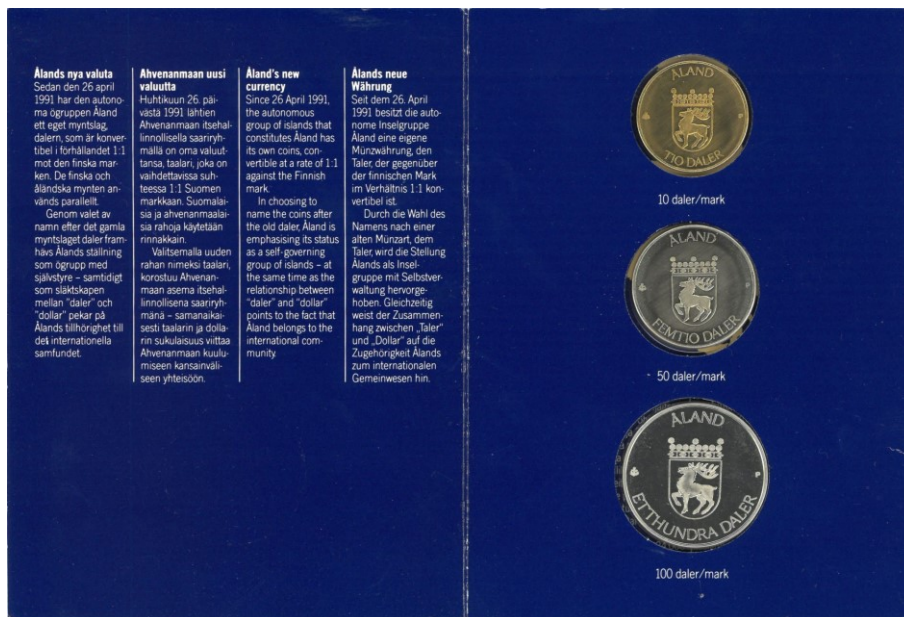
Kuva 3. ÅLAND ETTHUNDRA DALER / 100 ETTHUNDRA MARK Nelimastoinen taysrikialus. Kuva: Jorma Impkola SeAMK

Kaikki rahat suunnitteli jönköpingiläinen Pär Nylander ja kaiverruksen teki kolikkokaivertaja Kent Mikkelsen Kööpenhaminassa. Rahat lyötiin Tanskan kuninkaallisessa rahapajassa Kööpenhaminassa.

Rahoja tehtiin kahta eri versiota. Ahvenanmaan kansalaisia varten tehtiin ensipäivän rahasarjoja, joissa kussakin rahassa oli reunakirjoitus ÅLANDS FÖRSTA MYNT 26.4.1991.

Kuva 4. Ensipäivän rahasarja, etu- ja takakannet. Rahoissa reunakirjoitus ÅLANDS FÖRSTA MYNT 26.4.1991. Kuva: Jorma Impola SeAMK

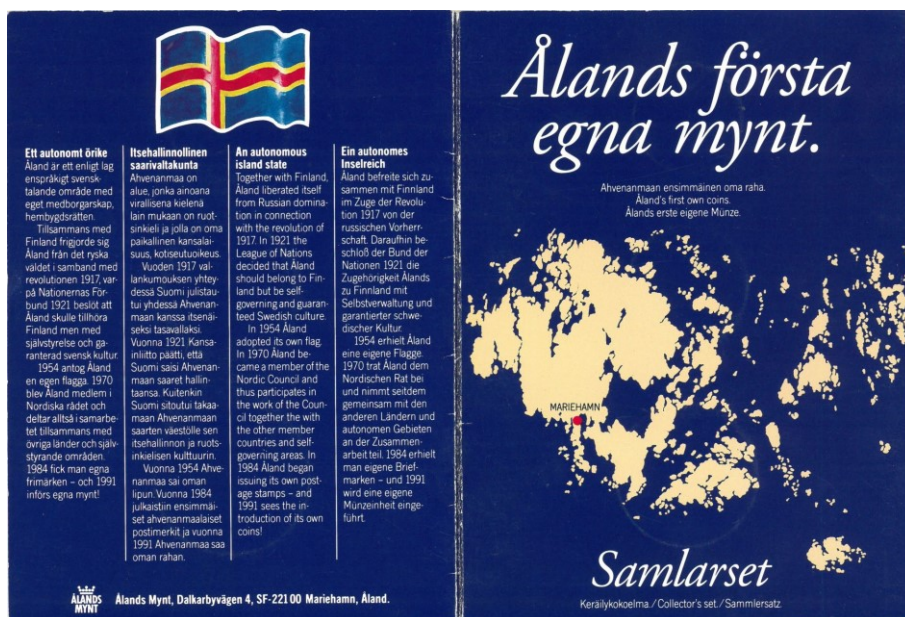

Kuva 5. Ensipäivän rahasarja, rahojen vaakunapuolet. Rahoissa reunakirjoitus ÅLANDS FÖRSTA MYNT 26.4.1991. Kuva: Jorma Impola SeAMK

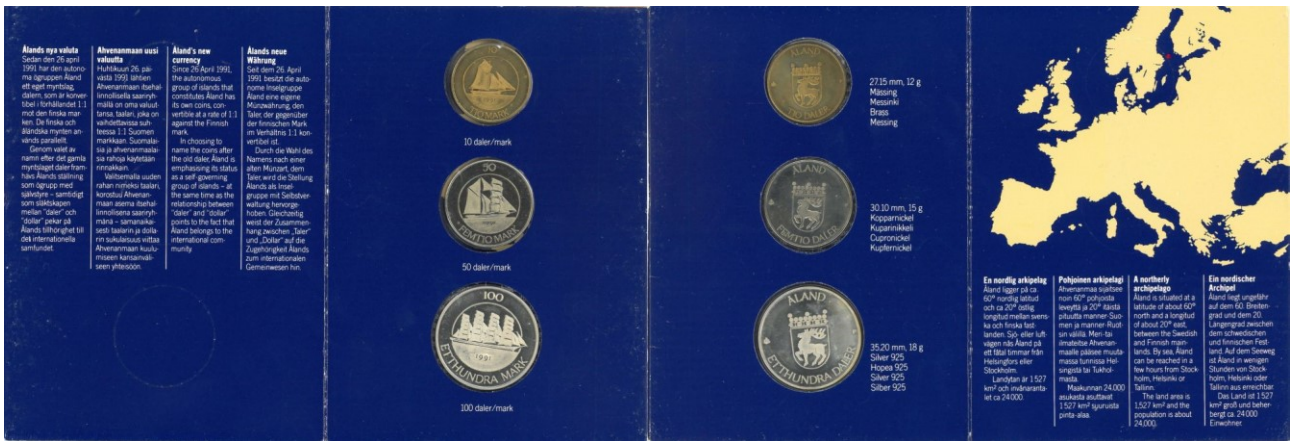
Kuva 6. Ensipäivän rahasarja, rahojen taustapuolet. Rahoissa reunakirjoitus ÅLANDS FÖRSTA MYNT 26.4.1991. Kuva: Jorma Impola SeAMK

Muille kuin Ahvenanmaan kansalaisille rahoja myytäviksi tehtiin daler-rahoja, joiden reuna oli sileä. Näitä rahoja suunniteltiin myytävän niin rahasarjoina kuin yksittäisinä kappaleina.

Kuva 7. Ahvenanmaan ulkopuolisille tarkoitettu rahasarja, etu- ja takakannet. Rahoissa sileä reuna.

Kuva: Jorma Impola SeAMK

Kuva 8. Ahvenanmaan ulkopuolisille tarkoitettu rahasarja, tausta- ja vaakunapuolet. Rahoissa sileä reuna. Kuva: Jorma Impola SeAMK

Rahoja markkinoitiin nelikielisellä esitteellä niin rahasarjoina kuin yksittäin myytävänä rahoina.

Två sätt att samla Åländska mynt.

*Kaksi vaihtoehtoa rahankeräilijöille.
Two options for collectors.
Zwei Möglichkeiten, åländische Münzen zu sammeln.*

1. Komplet samlarset. De tre först utgivna valörerna finns samlade i ett samlarset, vilket utformats som en elegant skrift i styv kartong med beskrivningar av mynten och kort text om Åland. Mynten finns åskådligt inkapslade i ett av bladen.

Täydellinen keräilysarja. Ensimmäiset kolme painettua kolikkoa on koottu keräilysarjaksi, joka on muotoiltu tyylikkääksi kovasta kartongista valmistetuksi kirjaseksi, joka sisältää kolikkojen kuvaukset ja lyhyen kertomuksen Ahvenanmaan maakunnasta. Kolikot on upotettu erilliseen toisistaan yhteen lehdistä.

Complete collector set. The first three denominations issued are available as a complete set, packaged integrally with an elegant brochure that describes the coins and gives a brief background history of Åland. The coins are encapsulated in a transparent window that ensures full display.

Kompletter Sammlersatz. Die drei zuerst herausgegebenen Münzwerte sind komplett als Sammlersatz erhältlich, bestehend aus einem eleganten Schriftsatz auf steifer Papp mit Beschreibung der Münzen und einem kurzen Text über Åland. Die Münzen sind anschaulich in eines der Blätter eingekapselt.

2. Separata mynt. Ocirkulerade mynt kan även köpas var för sig i specialetuier med Ålands vapen.

Erilliset kolikot. Ei kiertoontu tarkoitettuja kolikkoja voi myös ostaa erikseen Ahvenanmaan vaakunalla varustetuissa erikoiskoteloissa.

Individual coins. Coins in mint condition can also be purchased individually, packaged in special cases bearing the Åland coat of arms.

Gesonderte Münzen. Ungebrauchte Münzen sind zudem einzeln in Spezialtüen mit åländischem Wappen erhältlich.

Samlarset och ocirkulerade mynt i etui kan köpas på bank- och postkontor på Åland samt på ett flertal bankkontor i Finland och Sverige. Du kan också rekvrirera från Ålands Mynt på vidhängande beställningskupong eller per telefon/telefax.

Keräilysarjaa ja koteloissa olevia, ei kiertoontu tarkoitettuja kolikkoja voi ostaa pankki- ja postikontoreista Ahvenanmaalla ja pankkikontoreista Suomessa ja Ruotsissa. Voit myös tehdä tilauksesi suoraan osoitteeseen Ålands Mynt oheisella tilauslomakkeella, puhelimella tai telefaxilla.

Collector sets as well as individual coins in mint condition can be purchased at banks and post offices in Åland and at most banks in Finland and Sweden. Coins can also be ordered directly from the Åland Mynt, using the enclosed order form, or by telephone or telefax.

Sammlersätze und ungebrauchte Münzen im Etui können bei Banken und Postämtern auf Åland sowie einer Anzahl Banken in Finnland und Schweden erworben werden. Es besteht außerdem die Möglichkeit zur Bestellung bei Ålands Mynt mit anhängendem Bestellschein oder per Telefon/Telefax.

Kuva 9. Ote Ahvenanmaan ulkopuolisille tarkoitettujen rahojen markkinointiesitteestä. Kuva: Jorma Impola SeAMK

Rahoja luvattiin olevan saatavilla niin Ahvenanmaan pankki- ja postikonttoreissa kuin sekä Ruotsin että Suomen pankkikonttoreissa. Myös toimitus postitse niin Pohjoismaihin, Eurooppaan kuin maailmallekin luvattiin toteuttaa 3,50 / 7,00 / 13,00 FIM postikuluilla.

Kaiken kaikkiaan suunnitellut painosmäärät ja emissiohinnat olivat seuraavat:

- Ahvenanmaalaisille tarkoitettuja ensipäivän rahasarjoja reunakirjoituksin 5 000 kpl, hinta 210 mk
- Ahvenanmaan ulkopuolisille tarkoitettuja rahasarjoja reunakirjoituksin tuntematon määrä, hinta 210 mk
- Yleisille markkinoille tarkoitettuja 10 dalerin / markan rahoja 45 000 kpl (sis. rahasarjarahat), hinta 20 mk
- Yleisille markkinoille tarkoitettuja 50 dalerin / markan rahoja 20 000 kpl (sis. rahasarjarahat), hinta 60 mk
- Yleisille markkinoille tarkoitettuja 100 dalerin / markan rahoja 20 000 kpl (sis. rahasarjarahat), hinta 110 mk

Hankkeen rahallinen tuotto (valmistus-, markkinointi- ja jakelukulujen jälkeen saatava voitto) annettaisiin PAF:n yleisen käytännön mukaisesti kolmannelle sektorille, mutta tässä tapauksessa ensisijaisesti Ahvenanmaan meripelastusseuran uudelle pelasturisteilijälle. Näin hankkeen pääpiirteet olivat valmiita ja oli aika käynnistää kolme samanaikaista lehdistötilaisuutta Maarianhaminassa, Helsingissä ja Tukholmassa. Asia julkaistiin tiistaina 19. maaliskuuta 1991 lähettämällä asiasta kertovat telefax-tiedotteet suurimmille ahvenanmaalaisille, suomalaisille ja ruotsalaisille sanomalehdille. Menestys oli suurempi kuin kukaan koskaan oli uskaltanut toivoa. Varsinaisen toteutuksen oli suunnitellut malmöläinen mainostoimisto, mikä sekin auttoi minimoimaan tietovuotojen riskiä ja siten koko asia tuli yleiseen tietoon täytenä yllätyksenä.

Hienosta ideasta kehittyikin sisä- ja talouspoliittinen myrsky

Vuosi 1991 oli monin tavoin kriittinen ja hankala vuosi koko Suomelle, joka oli vast'ikään syöksynyt syvään lamaan loppuvuodesta 1990. Kyseessä oli myös vaalivuosi, ja kokoomuslainen pääministeri Harri Holkeri oli hävinnyt vaaleista keskustan Esko Aholle. Epävarmuus tulevaisuudesta oli suuri. Kun Daler-hanke tuli julki, ei se ainakaan helpottanut oikeudellisessa mielessä aikeita saada Ahvenanmaalle suurenpaa itsenäisyyttä Suomesta.

Keskiviikkona 20. maaliskuuta 1991, lehdistötiedote-telefaxin lähettämistä seuraavana päivänä ja kolme päivää Suomen eduskuntavaalien jälkeen, päättivät PAF ja Ahvenanmaa virallisesti julkaista hankkeen uudesta valuutastaan. Vaikutukset olivat välittömiä, kansainvälisiä ja osittain ennakoitavia, mutta joissakin tapauksissa huomattavasti odotettua kovempia. Pääministeri Harri

Holkeri, joka menetti työpaikkansa vain kolme päivää aikaisemmin, oli raivoissaan kuultuaan ilmitulleista daler-suunnitelmista. Tällaisia yllätyksiä hän ei todellakaan kaivannut muutenkin ongelmallisten aikojen lisäksi - varsinkin vuonna, jolloin myös Suomi oli hyväksynyt suunnitelmat uusista ja omista Ahvenanmaan rekisterikilvistä.

Maailmalla media otti kuitenkin uutisen Ahvenanmaan omasta paikallisrahasta pääsääntöisesti innolla vastaan, ja asiasta kerrottiin kannustavin otsikoin tyyliin "Rebel Islanders Hit the Jackpot" ja "Breakaway Isle of Aland". Lähes kaikki suuret tiedotusvälineet kertoivat uutisia uudesta valuutasta. Lisäksi Ahvenanmaan omia rekisterikilpiä koskevat suunnitelmat tulivat samaan aikaan julkisiksi, minkä vuoksi ahvenanmaalaisen itsetunto oli ilmeisen huipussaan. Kaikki näytti menevän täsmälleen suunnitelmien mukaisesti. Suomi murisi, mutta muu maailma hurrasi ja Ahvenanmaalla oli syytä ylpeyteen.

Ensimmäinen vastaisku oli sisäinen ja se tuli Ahvenanmaan lääninvaltuuston sosiaalidemokraattisesta oppositiosta. He vaativat epäluottamusta maakuntahallitukselle siitä syystä, että daler-hanke vaarantaa suhteet Suomeen. Heidän mielestään ajatus omasta Ahvenanmaan valuutasta oli epäviisas. Myöskään PAF:in johto ei ollut täysin tyytyväinen kyseiseen tilanteeseen selittäen, että kaikki perustui väärinkäsitykseen ja että he eivät aikoneet luoda ollenkaan uutta valuuttaa, vaan pikemminkin tuoda markkinoille uusia keräilykolikoita.

Samanaikaisesti kun riita lääninhallituksessa oli käynnissä, tarjottiin kiinnostuneille ahvenanmaalaisille mahdollisuutta merkintäoikeuteen ensimmäisiin daler-kolikoihin, joissa olisi ensipäivän kaiverrus rahojen reunassa. Tarjous oli lähetetty postitse kaikille kotitalouksille ja PAF odotti suhteellisen suurta kiinnostusta ja toivoi myyvänsä muutama tuhat kolmen rahan rahasarjaa. Tilaukset piti tehdä perjantaihin 5.4. 1991 mennessä ja kun kertyneet tilaukset maanantaina 8.4. 1991 laskettiin todettiin, että tilauksia tulikin maanvyörymäiset 12 500 kappaletta, eli peräti 56 prosenttia koko Ahvenanmaan väestöstä teki rahatilauksen!

Kuva 10. Ahvenanmaalaisille tarkoitettu ilmoitus merkintäoikeudesta reunakirjoitukselliseen ensipäivän rahasarjaan. Kuvälähde: Pettersson (1991) Dalern, s. 21.

Ahvenanmaalaiset sanoivat siis rahatilaustensa muodossa vahvasti kyllä, kun lääninvaltuusto valmistautui epäluottamuskeskusteluun, joka alkoi huhtikuun alussa 1991, vain muutama viikko daler- uutisten jälkeen. Asiasta käyty keskustelu oli kiihkeää, emotionaalista ja vaikeaa. Toisin kuin yleensä miltei kaikki muut Ahvenanmaan maakuntapäivien keskustelut, tämä kiinnosti suuresti myös suurta yleisöä. Ihmiset saapuivat henkilökohtaisesti paikalle kuullakseen väittelyt omilla korvillaan. Opposition pääpuheen piti Barbro Sundback, joka ihmetteli "kuinka lääninvaltuutettu Sune Eriksson aikoo ratkaista alderin aiheuttaman konfliktin hallituksen kanssa".

Väittelyissä käytettyä retoriikkaa ei ollut kovin helppo seurata. Eriksson puolustautui selittämällä, että maakunnan hallitus "oli saanut tietoa eikä ollut vastustanut hanketta, mikä tarkoittaa, että he ovat tukeneet ja tukevat sitä edelleen". Hän väitti kuitenkin, että lääninhallitus oli antanut luvan vain varainhankintaan eikä uudentyypisten kolikoiden käyttöönottoon, ja vyörytti vastuun PAF:in hallitukselle. Siellä istui esimerkiksi vahva sosiaalidemokraatti Pekka Tuominen ja siten yksi niistä,

jotka kritisoivat lääninvaltuustossa daler-asiaa. Muutaman päivän keskustelun ja suuren Ahvenanmaan poliittisen riidan jälkeen järjestettiin äänestys, joka ei jättänyt epäilyksiä. Epäluottamusäänestyksessä 10. huhtikuuta maakuntahallitus sai luottamuksen äänin 19 - 6. PAF oli siten saanut suuren voiton siinä, että ainakin kotijoukkue oli heidän puolellaan. Virallisessa Suomessa vastustus oli kuitenkin edelleen suurta.

Rahojen lanseerauksen piti tapahtua 26. huhtikuuta 1991, ja voidaan vain kuvitella alusta alkaen projektia vastustaneen Suomen hallituksen tunteita. Hankkeen virallinen vastustus alkoi Suomen Posti ja Telestä ja sen pääjohtaja Pekka Vennamosta, joka oli aiemmin mm. Holkerin hallituksen liikenneministeri. Ahvenamaan posti, joka oli osa Posti ja Tele -yhtiötä, oli ilmoittanut julkaisevansa daler -hankkeeseen liittyvän ensipäivän erikoisleiman, jossa oli teksti MARIEHAMN 26.4.1991 ÅLANDS FÖRSTA MYNT sekä kuva 10 dalerin rahan laivapuolesta.

Kuva 11. Ahvenanmaan postin daler-ensipäivänleima. Kuvalähde: Pettersson (1991) Dalern, s. 49.

Pääjohtaja Vennamo ilmoitti Ahvenanmaan postimestarille Torsten Wikstrandille, että hänen mielestään leiman sanamuoto oli erittäin sopimaton. Kaiken tämän seurauksena erikoisleimasta luovuttiin ja Wikstrand kutsuttiin Helsingin pääkonttorille selittämään Ahvenanmaan postin osallistumista daler-hankkeeseen.

Suomen Pankin pääjohtaja Rolf Kullberg ja hänen läheisensä kollegansa tapasivat Suomen Pankissa daler-hankkeen johdosta lääninvaltuutetun Sune Erikssonin, puheenjohtaja Christer Janssonin ja toimitusjohtaja Lars Porkon. Tilaisuuden aluksi Sune Eriksson yritti keventää muuten melko masentunutta mielialaa ja sanoi hieman anteeksipyynnön muodossa "Luulimme, että tämä oli hyvä idea..." Kullberg keskeytti kuitenkin ärähtämällä "Mutta minä en luule niin!" ja jatkoi monologilla, joka ei jättänyt epäilystä siitä, että Suomen Pankki oli asiasta eri mieltä.

Suomen Pankki otti myös virallisesti asian vakavasti ja se antoi virallisen asetuksen, joka kielsi kaikkia suomalaisia pankkeja myymästä Ahvenanmaan daler-rahoja. Tämä oli suunnattu erityisesti Suomen ruotsinkieliselle rannikkoseudulle, jossa daler-hanketta kehitettiin ja ennakkomyytiin menestyksekkäästi.

Osana neuvotteluita oli myös ehdotettu, että dalers-rahastot voisivat olla jonkinlaisia kasinopöytäpöytä, epävirallisia paikalliskassoja tai keräilyrahakkeita, mutta Suomen Pankin kantana oli ilmeisen järkähtämätön, koska rahoissa oli arvomerkitä 100 MARK ja koska niitä oli markkinoitu Ahvenenmaan omana rahana. Vain Suomen Pankilla oli oikeus laskea liikkeelle virallisia maksuvälineitä. Asia oli loppuun käsitelty.

Perjantaina 12. huhtikuuta vuonna 1991 oli ensimmäisen 5 000 kappaleen kuorman dalers-kolikkosarjoja tarkoitus saapua Kööpenhaminasta Tukholman kautta Maarianhaminaan. Dalers-rahastarjalastissa ollut kuorma-auto oli Viking Line:n Kalypso -aluksella sen saapuessa Maarianhaminaan.

Kuva 12. Vuonna 1990 Meyerin telakalla Turussa vesille laskettu ro-ro matkustajalautta Kalypso kesäkuussa 1991 Tukholman edustalla. Kuvälähde: <http://www.shipspotting.com/gallery/photo.php?lid=2777917>, kuvan muokkaus Jorma Imppola SeAMK

Tulli ilmoitti kuitenkin välittömästi, että koko rahti takavarikoidaan heti saapumisen yhteydessä. PAF:in asianajaja Ulf Andersson sai tehtävän yrittää neuvotella asiasta tullipäällikön Sven Långströmin kanssa, joka vertasi oikeudellisessa mielessä rahastarjakuormaa huumeisiin. Auton kuljettajaa kehoitettiin radiopuheluyhteyden kautta ennen Maarianhaminaan saapumista purkamaan kolikkokuormansa autosta ja lukitsemaan rahtilaatikot aluksen säilytystiloihin ja ajamaan maihin tyhjällä autolla. Tämä tapahtui siitä huolimatta, että tullin päällikkö Långström muutti lopuksi mieltään ja ilmoitti, ettei lastia takavarikoitaisi. Asiaa oli jo liian myöhäistä perua ja dalers-rahastarjat saivat ylimääräisen saaristoristeilyn Turkuun Kalypson säilytystiloissa. Kun tullipäälliköltä myöhemmin kysyttiin, mikä sai hänet alun perin toimimaan niin voimakkaasti, vastaus oli, että se ei todellakaan ollut Suomen painostusta, vaan että "tavaroiden luonteesta oli jonkin verran ristiriitaisia suullisia tietoja".

Daler-projekti oli nyt siis virallisesti torjuttu. Ahvenanmaan poliisipäällikkö Björn Andersson soitti PAF:ille ja välitti vielä huonompia uutisia. Jos daler-rahoja levitettäisiin ennen niiden mahdollisen laillisuuden selvittämistä, hän ja hänen miehensä puuttuisivat asiaan. "Meidän tehtävämme on estää rikollisuus", hän sanoi lausunnossaan ja kiisti, kuten tullipäällikkö Ländströmkin oli aiemmin tehnyt, että Helsinki olisi heitä painostanut.

Nyt myös lääninvaltuutettu Sune Eriksson oli pakotettu toimimaan hän ymmärtäessään, miten Ahvenanmaan poliitikkojen ja heidän suomalaisten kollegoidensa suhde lähestyy jäätymispistettä. Eriksson pyysi PAF:ia odottamaan ja lykkäämään suunniteltua dalerin liikkeellelaskua 26. huhtikuuta. Ahdistunut PAF:in puheenjohtaja Christer Jansson kutsuikin perjantaita 26.4. 1991 "mustaksi päiväksi Ahvenanmaan historiassa". Ahvenanmaalaisten mielenilmaukset leimahtivat välittömästi ja muutama sata ahvenanmaalaista meni postin pääkonttoriin Maarianhaminan keskustaan turhaan hakemaan dalereitaan.

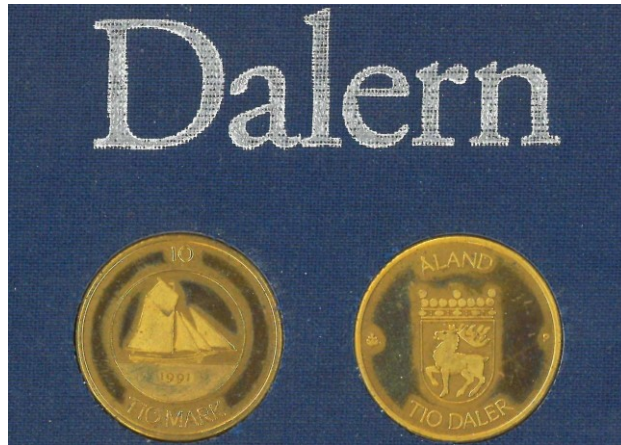
Lopputuloksena oli, että daler-rahoja ei koskaan laskettu liikkeeseen, mutta Suomen Pankki, luultavasti tietäen, että heidän tapauksensa oli oikeudellisessa mielessä heikko, osti kaikki valmistetut ja takavarikoidut daler- rahat kattaakseen siitä erityisesti PAF:ille aiheutuneet kulut ja vastineeksi päätettiin laskea liikkeelle ihan virallinen 100 markan Ahvenanmaan itsehallinnon 75-vuotisjuhlaraha. Raha tuottikin mukavasti ja sen tuotto riitti muun muassa Ahvenanmaan meripelastusyhdistyksen uuden pelastusristeilijän hankkimiseksi - aivan kuin idea oli alusta alkaen ollutkin!

Virallisesti siis koko painos ostettiin ja takavarikoitiin Suomen Pankin toimesta. Kuten kuitenkin arvata saattaa, ei takavarikko ollut käytännössä aivan täydellinen. Rahoja oli kuitenkin ehditty valmistaa suuria määriä ja niitä oli etukäteen annettu eri käyttötarkoituksiin ja koska vielä projektin alkuvaiheessa ne eivät olleet virallisesti laittomia, ei niitä ilmeisesti lähdetty keräämään pois kovinkaan innokkaasti. Takavarikko koski siis käytännössä aiemmin mainittua 5 000 rahasarjan "Kalypso-erää" ja vielä jakelemattomia rahasarjoja ja rahoja.

Tämän takia on numismaattisilla markkinoilla aika ajoin esiintynyt niin ensipäivän rahasarjoja reunakirjoituksin varustelluin rahoin kuin normaaleja rahasarjoja sileäreunaisiin rahoin. Heti tuoreeltaan niistä tarjottiin jopa 5 000 – 10 000 markan hintoja, ja viime vuosina on molempia rahasarjatyyppisiä niin maailmalla kuin Suomessa on myyty noin 500 – 1 000 euron hintatasolla. Myös sileäreunaisia yksittäiskappaleita kaikista kolmesta nimellisarvosta on myyty aika ajoin. Hinnat ovat vaihdelleet 10 DALER / MARK rahan 40 eurosta 100 DALER / MARK rahan noin

250 euroon.

10 DALER / MARK rahasta 1991 tuli myöhemmin saataville myös vaakunapuolen ja laivapuolen yksipuoliset lyönnit upotettuina vuonna 1991 julkaistun Hans Å. Petterssonin mainion kirjan ”Dalern – Den otroliga historien on Ålands första mynt” etukanteen.

Kuva 13. Petterssonin kirjan kannessa olevat 10 TIO MARK ja ÅLAND TIO DALER yksipuoliset lyönnit. Näitä esiintyy jonkin verran kannesta irroitettuina keräilymarkkinoilla. Kuva: Jorma Imppola SeAMK.

Lopuksi yhteenveto Ahvenanmaan DALER / MARK rahoista vuodelta 1991:

10 DALER / MARK 1991:

- Halkaisija 27,15 mm, paino 12 g, metalliseos: messinkiä
- Suunniteltu lyöntimäärä 5 000 kpl reunakirjoituksella
- Suunniteltu lyöntimäärä 45 000 kpl sileällä reunalla
- Takavarikoimatta ilmeisesti hyvin pieniä määriä rahasarjoina ja sileäreunaisina irtorahoina.
- Tunnetaan Dalern -kirjaa varten tehtyjä laiva- ja vaakunapuolten yksipuolisia lyöntejä

50 DALER / MARK 1991:

- Halkaisija 30,1 mm, paino 15 g, metalliseos: kuparinikkeliä
- Suunniteltu lyöntimäärä 5 000 kpl reunakirjoituksella
- Suunniteltu lyöntimäärä 20 000 kpl sileällä reunalla
- Takavarikoimatta ilmeisesti hyvin pieniä määriä rahasarjoina ja sileäreunaisina irtorahoina.

100 DALER / MARK 1991:

- Halkaisija 35,2 mm, paino 18 g, metalliseos: 925 o/oo hopeaa
- Suunniteltu lyöntimäärä 5 000 kpl reunakirjoituksella
- Suunniteltu lyöntimäärä 20 000 kpl sileällä reunalla
- Takavarikoimatta ilmeisesti hyvin pieniä määriä rahasarjoina ja sileäreunaisina irtorahoina.

Ensipäivän rahasarja, suunniteltu määrä 5 000 kpl

Rahasarja sileäreunaisiin rahoin, suunniteltu määrä tuntematon.

Tarina jatkuu seuraavassa numerossa sen seuraavilla käänteillä vuosina 1991 – 1994.

Artikkelin asiatietolähteinä käytetty Hans Å. Petterssonin vuonna 1991 julkaistua kirjaa ”Dalern – Den otroliga historien om Ålands första mynt” ja 12. toukokuuta 2016 julkaistua blogikirjoitusta ”historien om dalern” (<http://www.jorgenpettersson.ax/2016/05/historien-om-dalern.html>)